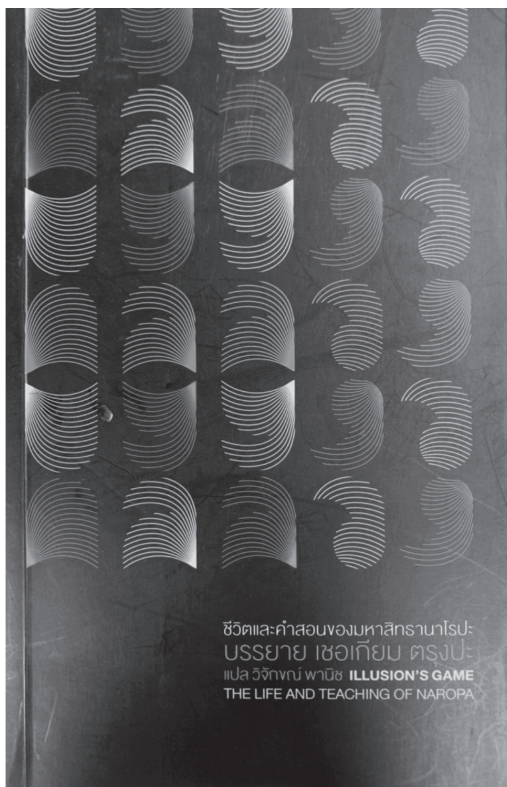

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
งวลลกลลวง: ชีวิตและคำสอนของมหาสิทธิานาโรปะ
Illusion's game: the life and teaching of Naropa

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ)*

* อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(Lecturer in Department of Religion and Philosophy, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University) E-mail: kittimetee@gmail.com

ชื่อหนังสือ: จวลลกลลวง: ชีวิตและคำสอนของมหาสิทธิานาโรปะ
(Illusion's game: the life and teaching of Naropa)
ชื่อผู้เขียน: เชอเกียม ตรุงปะ
ชื่อผู้แปล: วิจักขณ์ พานิช
สำนักพิมพ์: บริษัท แปลนพรินต์ติ้ง จำกัด
ปีที่พิมพ์: 2553

หนังสือเล่มนี้เป็นงานแปลจากหนังสือเรื่อง Illusion's game: the life and teaching of Naropa โดยเชอเกียม ตรุงปะ งานเขียนชิ้นนี้เป็นการบันทึกงานสัมมนาเรื่อง “ชีวิตของนาโรปะ” ในสถานที่ 2 แห่งด้วยกันคือ แห่งที่ 1 ที่นิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1972 และแห่งที่ 2 ที่กัมเม โซลิง ค.ศ.1973 งานเขียนชิ้นนี้เป็นต้นแบบของการแสวงหาความหลุดพ้นทางจิตวิญญาณด้วยการก้าวออกจากวิถีชีวิตแบบเดิมไปสู่วิถีชีวิตแบบใหม่ที่ทำหายความเป็นตัวตน จากการเดินทางจากวัฒนธรรมตะวันออกสู่วัฒนธรรมตะวันตก จากความเป็นนักบวชสู่ชีวิตฆราวาส การออกเดินทางจากวิถีชีวิตแบบธิเบตสู่การดำเนินชีวิตในประเทศอังกฤษ ผลของการเดินทางดังกล่าวได้เล่าสะท้อนผ่านเรื่องราวของการตามหาครูของนาโรปะบนความแตกต่างและความขัดแย้ง เพราะนาโรปะเป็นถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยนาลันทาที่เต็มไปด้วยความรู้ แต่กลับทิ้งเสียและออกเดินทางเพื่อค้นหาครูผู้ชี้ทางด้านจิตใจ ความน่าสนใจต่อวิถีชีวิตดังกล่าวนี้ได้ถูกตรุงปะกับศิษย์นำมาถ่ายทอดเป็นบทสนทนา กลายเป็นเนื้อหาที่ลุ่มลึกด้วยการตีความผ่านวิถีคิดและการปฏิบัติตนของนาโรปะที่ช่วยขยายความรู้สู่การเข้าใจวิถีชีวิตที่แท้จริงในโลกยุคปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจยิ่ง

ผู้เขียนคือ เชอเกียม ตรุงปะ เป็นชื่อของตุลคุ (ผู้กลับมาเกิดในร่างใหม่) ผู้สืบสายธรรมคาถาแห่งเชอร์มิงลำดับที่ 11 ท่านเกิดในปี พ.ศ.2483 ในครอบครัวชาวมังโปกที่ใช้ชีวิตเร่ร่อนอยู่ในดินแดนทางภาคตะวันออกของธิเบตเมื่อมีอายุได้เพียง 13 เดือน ได้ถูกระบุตัวว่าเป็นตุลคุของตรุงปะองค์ที่ 10 กลับมาเกิดใหม่

เพื่อสืบสายธรรมคาถาแห่งเซอร์มิง เป็นเวลานานถึง 5 เดือนที่เด็กน้อยซึ่งถูกระบุตัวว่าเป็นตุลกู ต้องถูกนำไปพิสูจน์ ทดสอบ ตามจารีตแห่งอารามเซอร์มิง และในที่สุดเมื่อผ่านการทดสอบพิสูจน์ตามขั้นตอนต่างๆ จนได้รับการอภิเษกเป็นตฺรุปะ ตฺลุคุ ในช่วงวัยเด็กได้ศึกษาจารีตประเพณีอย่างเข้มงวดก่อนจะย้ายไปอยู่ในอินเดียในปี พ.ศ. 2503 และเดินทางไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ช่วงแรกดำรงตนเป็นพระลามะชั้นสูง ก่อนที่ภายหลังท่านได้เปลี่ยนแต่งกายแบบฆราวาสและมีได้กลับไปสวามีจิวรอีกเลย ท่านตฺรุปะได้แต่งงานกับหญิงชาวอังกฤษและย้ายไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกา ท่านได้ถ่ายทอดสายธรรมแบบวัชรยานแก่ผู้คนในโลกตะวันตกด้วยการนำวิถีชีวิตของนาโรปะมาเป็นต้นแบบในการบรรยายและเปิดเผยให้เห็นชีวิตที่เข้าถึงวัชรยานได้อย่างสมจริงและชัดเจนที่สุด

เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 2 ภาคตามสถานที่ของการจัดสัมมนา คือ ภาค 1 เป็นการสัมมนาที่นิวยอร์ก ค.ศ.1972 และภาค 2 เป็นการสัมมนาที่กัมเม โซลิง ค.ศ.1973 ทั้ง 2 ภาคเป็นการพูดคุยกันในเรื่อง “ชีวิตของนาโรปะ” โดยใช้วิธีการอธิบายความ และการสนทนากันแบบการสัมมนา ตั้งแต่การเดินทางของ นาโรปะกับการเผชิญหน้ากับปริศนาธรรมที่ปรากฏเป็นภาพหญิงโรคเรื้อนไม่มีมือมีเท้า นำไปสู่การตีความที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและสับสนต่อผู้อ่าน แต่หนังสือได้ใส่บทสนทนาระหว่างตฺรุปะกับศิษย์ที่มาช่วยขยายเนื้อหาของปริศนาธรรมให้เข้าใจชัดเจนขึ้น ดังปริศนาที่นาโรปะได้พบกับชายคนหนึ่งซึ่งบอกวิธีพบติโลปะคุรุผู้ซึ่งทางรู้แจ้งว่า “ช่วยฉันฆ่าพ่อกับแม่ที่นำแต่โซคร้ายมาให้ฉันเสียก่อน แล้วฉันจะให้พบติโลปะได้ทีไหน” ตฺรุปะได้ชี้แจงถึงปริศนาธรรมนี้ว่า “เมื่อเราหาใครสักคนในโลกของเนื้อหนัง ไม่มีทางที่เราจะฆ่าเขาได้อย่างสมบูรณ์ เราไม่สามารถจะฆ่าชื่อเขา ไม่สามารถฆ่าญาติพี่น้องของเขา ยังคงมีบางสิ่งบางอย่างเหลืออยู่ แต่ในการฆ่าอดีตที่สัมพันธ์กับการเข้าถึงภาวะการรู้แจ้ง เราย่อมกระทำการอย่างหมดจด ชื่อและหลักการเกี่ยวโยงทั้งหลายได้ถูกทำลายอย่างสิ้นซาก” เป็นคำอธิบายที่ชี้ว่าการฆ่านั้นเป็นการทำลายอดีตที่เชื่อมโยงให้เกิดมีภาวะขึ้นในจิตใจที่นำไปสู่การพิจารณาว่าอะไรคืออะไรชั่วที่ถูกบัญญัติไว้ ทั้งที่จริงสิ่งเหล่านั้นเป็นแค่บัญญัติที่ควรทำลายเสีย

ก่อน เพื่อทำให้เกิดความบริสุทธิ์ทางด้านจิตใจหรือความตรงไปตรงมาของความจริง
สิ่งที่โดดเด่นในหนังสือเล่มนี้ คือ

1. การแบ่งเนื้อหาระหว่างการตีความกับการปฏิบัติ โดยในส่วนของ
ตีความนั้น เป็นการนำเสนอเนื้อหาการตีความปริศนาธรรมผ่านวิธีการค้นหาครุตรโ
ปะของนาโรปะ เป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างความจริงกับภาพลงที่ถูกปรุง
แต่งขึ้น นำไปสู่การเข้าใจว่า ชีวิตเป็นเหมือนกับภาพมายาที่เหมือนจริงแต่ไม่จริง
เป็นความฝันที่พยายามตรึงประสบการณ์ไว้ในฐานะตายตัวทั้งที่จริงแล้วไม่ตายตัว
สร้างความว่างเปล่าจากความยึดมั่นระหว่างตัวฉันกับของฉัน และเข้าใจสรรพสิ่งว่า
เป็นจริง โดยเนื้อหาส่วนนี้เป็นการตีความปริศนาธรรมผ่านประสบการณ์ที่ดูขัดแย้ง
กับความเป็นจริง เช่น การเผชิญหน้ากับสิ่งที่ตนเองรังเกียจทั้งหญิงโรคเรื้อน สุนัข
ตัวเมียที่เหม็นสาบ ชายหั่นศพ พระราชาที่บังคับให้เขาแต่งงานกับหญิงสาว
นายพรานที่ต้องการให้เขาฆ่ากวาง และชายที่พยายามขอให้เขาฆ่าพ่อและแม่
ซึ่งดูขัดแย้งกับการมองโลกทั่วไปทางพระพุทธศาสนาที่พยายามหลีกเลี่ยงความทุกข์
การเบียดเบียน การอยู่ครองเรือน การฆ่า เพื่อทำความเข้าใจปริศนาธรรมเหล่านี้
และนำไปสู่การการปล่อยวางอัตตาที่ยึดมั่นที่มีมาแต่เดิม ขณะที่ในส่วนของภาค
ปฏิบัติ เป็นการอธิบายถึงการใช้ชีวิตในสังคม เป็นการยกระดับของการปฏิบัติตาม
วิถีพุทธที่มีมาแต่เดิมโดยเริ่มต้นจากตัวตนคือการดูแลรับผิดชอบตัวเองในแบบ
หินยาน และยกระดับด้วยหลักการแห่งความกรุณาที่มีต่อผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไขแบบ
มหายาน สุดท้ายคือการสร้างความกรุณาที่สมบูรณ์แบบตรงไปตรงมาและถ่องแท้
ที่ทำลายทั้งตัวตนและผู้อื่นแบบวัชรยาน โดยการปฏิบัตินี้เป็นไปเพื่อก้าวข้าม
กลลวง ข้อพิจารณานี้เป็นมุมมองผ่านการที่นาโรปะออกบวชอาจเป็นด้วยความ
เบื่อหน่ายในทุกข์และเห็นความหวังในการบวชจะนำไปสู่บางอย่าง กลับพบว่าการ
มีหวังจากความบวชก็กลายเป็นค่านิยมที่ผิด ทั้งหมดล้วนมาจากอัตตาทั้งสิ้น การ
ทำให้สิ้นความหวังจึงเป็นกระบวนการหลังจากนั้นที่ก้าวข้ามความทุกข์ เพราะการ
เดินทางไปสู่สุขได้จะต้องผ่านทุกข์และไม่มีขั้นตอนลัดที่ผู้ออกบวชจะพยายามค้นหา
จากความหลีกเลี่ยงจากทุกข์ไปสู่ความสุขแต่อย่างใด จำเป็นต้องเผชิญกับความทุกข์

อย่างเจ็บปวดและแสนสาหัสด้วยปัญญาที่นำไปสู่สัญญาตาคือการหลอมรวมเป็นอันเดียวกันระหว่างเธอกับคำสอน ไม่มีการแบ่งแยกใดๆ อีก

2. รูปแบบการนำเสนอ การยกชีวิตของนาโรปะที่พยายามค้นหาครุติโลปะจากการพบปริศนาธรรมที่ทำทลายต่อความสงสัยในหลักความรู้ของผู้ยืนยันว่าตนเองรู้ทุกอย่าง ด้วยบทสนทนาระหว่างนาโรปะที่ตั้งคำถามต่อหญิงอัปลักษณ์ว่า “เหตุใด ท่านจึงสุขใจยามที่ได้ยินว่าฉันเข้าใจในทุกถ้อยคำ แต่กลับเศร้าใจที่ได้ยินว่าฉันยังเข้าถึงนัยของคำสอนเหล่านั้นด้วย” เธอตอบว่า “ข้ารู้สึกมีความสุขเพราะเจ้า บัณฑิตผู้ยิ่งใหญ่ ไม่โกหกและยอมรับอย่างจริงใจว่าเจ้าเข้าใจเพียงตัวอักษร แต่ข้ากลับรู้สึกเศร้าใจยิ่งนัก เมื่อได้ฟังเจ้าไปด ยืนยันว่าตนเองได้เข้าถึงความหมายทั้งๆ ที่เจ้าไม่ได้เข้าใจอะไรเลย” เป็นการสร้างความท้าทายว่า เราเข้าใจสิ่งนั้นจริงหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบและผู้ที่จะแนะนำได้ก็คือครุติโลปะที่จะพบได้จากค้นหาด้วยการเดินทางไปในวิถีที่ต่างออกไปหรือตรงข้ามกับสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ ก้าวไปสู่ความทุกข์ยากที่เราพยายามหลีกเลี่ยง ค้นหาความบริสุทธิ์แบบตรงไปตรงมา ซึ่งหนังสือได้นำเสนอผ่านการที่ชาวตะวันตกเดินทางมาใช้ชีวิตแบบชาวตะวันออก และชาวตะวันออกเดินทางแสวงหาความจริงทางตะวันตก แต่ทั้งหมดคือการค้นหาครูของแต่ละบุคคลที่นำไปสู่การเข้าใจชีวิตที่แตกต่างออกไปจากจุดเริ่มต้นที่เน้นการเข้าใจวิถีตัวตนสู่การเข้าใจวิถีโลก และการหลอมรวมเป็นสิ่งเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกใดๆ

ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้เน้นไปที่การเข้าใจความหมายของคำว่า “กลลวง” ที่มาจากการเข้าใจโลกที่มีมาแต่เดิมเสียใหม่ คือเป็นการทำความเข้าใจต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาเสียใหม่ในประเด็นเหล่านี้ คือ 1. แนวคิดเรื่องนิกายในทางพระพุทธศาสนา นิกายที่แต่เดิมเน้นไปที่รูปแบบของความเชื่อที่ไม่เกี่ยวข้องกันทั้งหินยานและมหายาน แต่ในหนังสือเล่มนี้กลับเสนอให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเริ่มต้นด้วยหินยาน ต่อมาคือมหายาน สุดท้ายคือวัชรยาน ทั้งหมดนี้มาพร้อมกับการเรียนรู้ของบุคคลที่จำเป็นต้องพึ่งพาตนเองในแบบหินยาน และพัฒนาไปสู่การเข้าใจผู้อื่น ในแบบมหายานก่อนจะหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันที่เรียกว่า วิถี

ตันตระหรือวัชรยาน นิยายแบบหีนยานคือรูปแบบการฝึกตนเบื้องต้นก่อนจะนำไปสู่การพัฒนาที่สูงขึ้นไป แม้แต่ผู้สนใจในมหายานก็ไม่อาจมองข้ามหีนยานได้ เพราะการจะเข้าใจถึงวัชรยานหรือตันตระได้ต้องอาศัยมนตราหรือคำที่ท่องสวดไว้เป็นคติดรรชนีที่อยู่ภายในจิตใจที่เริ่มต้นในหีนยานนั่นเอง 2. เรื่องอิตตา ตามวิถีพุทธแบบจารีตกับชาวพุทธแบบมหายาน โดยอิตตานั่นเป็นคำที่อธิบายเชื่อมโยงกับความทุกข์ โดยพุทธแบบจารีตมองว่าความทุกข์นั้นคือขันธหรือชีวิตนี้ ขณะที่ชาวพุทธแบบมหายานมองทุกข์ว่าเป็นเรื่องภายในที่เกิดจากความเจ็บปวดภายในจิตใจ แต่เอาเข้าจริงความทุกข์นี้ไม่อาจอธิบายได้ตามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เพราะไม่อย่างนั้นจะทำให้เกิดความคิดของชาวพุทธที่พยายามหลีกเลี่ยงการเป็นอยู่แบบฆราวาสสู่ความเป็นพระ หรือการสละความเป็นพระเพื่อเป็นฆราวาส ซึ่งไม่ใช่วิถีของตันตระอย่างที่เราเข้าใจ โดยในหนังสือได้กล่าวถึงนาโรปะในแง่ของการดำเนินชีวิตไปสู่ความหลุดพ้นนั้น เพราะไม่เข้าใจว่าตนเองควรปฏิบัติตนอย่างไร จะเป็นบัณฑิตพระ หรือผู้รู้ หรือควรทำตัวเป็นคนธรรมดาคนหนึ่งที่ยอกคั่นหาสัจธรรมกันแน่ ล้วนเป็นคำตอบไม่แน่นอน แต่ทั้งหมดคือการสอนให้เรียนรู้ที่จะอยู่กับสิ่งต่างๆ รอบกายอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนที่ปั่นป่วนขึ้นมาได้อีก 3. เรื่องมหาพุทธา แปลว่า สัญลักษณ์อันยิ่งใหญ่ เป็นการพัฒนาจากพุทธปัญญาจากวัชรารจารย์ทำให้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นการอธิบายให้เห็นลักษณะที่ไม่ได้ต่างจากสภาวะนิพพาน แต่รูปแบบคำอธิบายนั้นจะพบว่า เป็นการใช้ประสบการณ์ทางศาสนากับการอยู่ร่วมในสังคมเป็นสิ่งเดียวกัน ไม่ได้พิจารณาหาเหตุในแง่ของผลอันเกิดจากการปฏิบัติเช่นเดียวกับนิพพานที่มาจากเหตุคือมรรค แต่เป็นการโยงให้เห็นว่าเมื่อมหาพุทธาเกิดขึ้นไม่อาจแบ่งแยกได้ว่าอะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผล ทุกอย่างมาพร้อมกันทั้งความตระหนักรู้และความสับสนในทุกข์ไปพร้อมๆ กัน การไม่แบ่งแยกจึงทำให้ทุกอย่างเป็นสิ่งเป็นธรรมดาหรือเป็นจิตสามัญในสายตาของผู้รู้แจ้ง เพราะทำลายภาพลวงตาที่มีอยู่ให้หมดไป

เส้นหนึ่งของหนังสือเล่มนี้คือการนำเสนอหลักปฏิบัติที่เรียกว่า “ภาวนาแบบวัชรยาน” ที่มีรูปแบบการสร้างใช้ภาวนาเพื่อสร้างนิมิต มนตราและอื่นๆ กับกลุ่ม

คนชาวตะวันตกที่ถูกมองว่าเป็นเหมือนน้ำเต็มแก้วคือเชื่อว่าตนเองรู้ทุกอย่าง แต่เอาเข้าจริงอาจไม่รู้จริง เมื่อมาฝึกสมาธิแบบวัชรยานจึงไม่ต่างจากการค้นหาหนทางลัดในการเข้าใจอะไรได้เร็วๆ ซึ่งนั่นก็อาจจะหลงทางได้ง่าย เพราะเอาเข้าจริงแล้วการภาวนาแบบวัชรยานมุ่งไปที่กิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นการภาวนาในชีวิตจริงที่โยงกันระหว่างความหมายในแง่ของการสื่อสารแบบใจถึงใจ คือคุรุติโรปะก็คือใจของนาโรปะที่ออกตามหาตัวเองจากด้านในจิตใจ ซึ่งแน่นอนว่าคุรุที่ตนเองค้นพบก็คือตัวเองที่พยายามปลุกให้จิตตัวเองตื่นรู้ และการสร้างคุรุขึ้นมาในใจนี้อาจดูไม่ต่างจากวัฒนธรรมตะวันตกที่มีความเชื่อแบบเทวนิยมเป็นพื้นฐาน โดยเน้นความหมายของคำว่า “ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า” ที่ผู้ศรัทธาในพระเจ้าต้องการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในความยิ่งใหญ่ นั่น แต่สำหรับวัชรยานมองว่า ความยิ่งใหญ่ไม่ได้มีอยู่จริง ดังนั้นภาพความยิ่งใหญ่ที่ถูกทำลายลง ทั้งหมดจึงเป็นแค่กลอุบายที่จะทำให้เข้าใจความจริงที่ปราศจากตัวตนต่อ ซึ่งคำอธิบายนี้ วัชรยานจึงเป็นการต่อยอดแนวคิดทางศาสนาทั้งแบบเทวนิยมและ อเทวนิยมไปสู่จุดหมายปลายทางที่การทำลายตัวตนทุกอย่างและกลายเป็นอันเดียวกันไม่แยกกัน

จุดสำคัญของหนังสือเล่มนี้จึงนำเสนอการอธิบายพัฒนาการพระพุทธศาสนาจากหินยานไปสู่มหายานและวัชรยานตามลำดับ ด้วยการใช้คำสมัยใหม่ที่ขัดต่อขนบการอธิบายแบบเดิม เช่น คำว่า “บ้า” จากแง่มุมของวิภวสงสารที่มองว่าพระพุทธเจ้าคือคนบ้า โดยคนบ้าในที่นี้ หมายถึงคนที่ไม่เชื่อขนบธรรมเนียมแบบเดิมที่ยึดติดกันมาจนเกิดการเวียนว่ายตายเกิดไม่สิ้นสุด การหลุดพ้นจากความเชื่อแบบเดิมจึงถูกอธิบายว่าเป็นคนบ้า และคำว่า “วัตถุนิยมทางจิตวิญญาณ” โดยลักษณะของหินยานนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความหวังว่าจะได้รับสิ่งนั้นสิ่งนี้ในภพนี้ และภพหน้า การอธิบายด้วยการชี้ให้เห็นผลต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นนำไปสู่การคาดหวังต่อการกระทำอย่างไม้อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งวิธีอธิบายดังกล่าวเป็นการสร้างแนวคิดวัตถุนิยมทางจิตวิญญาณ การหลุดพ้นจากวัตถุนิยมทางจิตวิญญาณจึงเริ่มจากความสิ้นหวังซึ่งมาจากการกำจัดความทุกข์และความสับสนต่างๆ ให้หมดสิ้นไป

อีกสิ่งหนึ่งคือการใช้หลักการทางศาสนาทั้งศาสนาคริสต์ พระพุทธศาสนา นิกายเซน พระพุทธศาสนาหินยาน พระพุทธศาสนาเถรวาท และพระพุทธศาสนา วชิรยานมานำเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่หลักการที่สามารถโยงใยให้เห็นความ เป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติไปสู่เป้าหมาย ท้ายสุดแล้ว หลักการทาง ศาสนาล้วนเน้นเป็นเรื่องการค้นหาครุในใจด้วยการเข้าใจอัตตาและทำลายทิ้งก่อน จะหลอมรวมเป็นอันเดียวกับคำสอนเหล่านั้น ไม่แบ่งแยกเป็นแนวทางใดแนวทาง หนึ่งอีกต่อไป